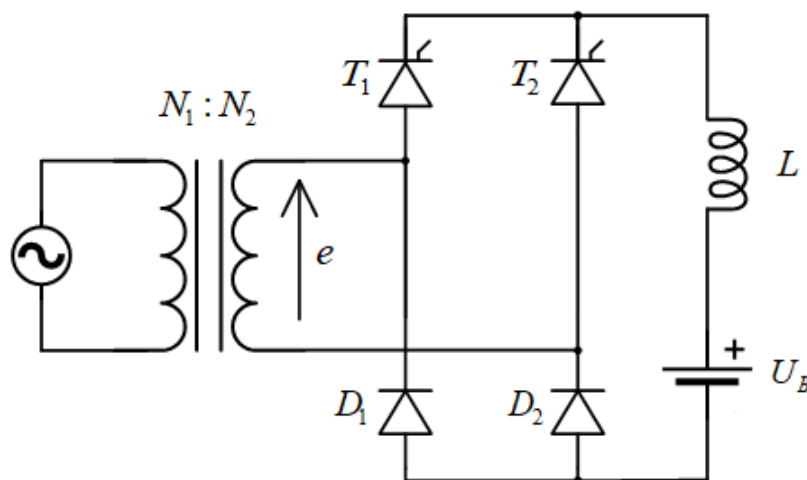

1. zadatak Monofazni mosni poluupravljivi ispravljač prikazan je na Slici 1. Ugao paljenja tiristora se kreće u opsegu $0 \leq \alpha < \pi$. Efektivna vrednost napona na sekundarnom namotaju transformatora iznosi $E = 50$ V, frekvencija tog napona je $f = 50$ Hz, srednja vrednost izlazne struje jednaka je $I_d = 10$ A.

a) Odrediti ugao paljenja tiristora, tako da trenutna vrednost napona $u_d(t = \alpha/\omega)$ bude jednaka srednjoj vrednosti tog napona.

b) Za ugao paljenja izračunat u prethodnoj tački, naći minimalnu vrednost induktivnosti prigušnice L , tako da ripl izlazne struje bude manji od 1 A.

Slika 1

Rešenje 1. zadatka Za početak, može se pretpostaviti da je struja prigušnice L neprekidna. Na Slici 2.1 prikazani su talasni oblici izlaznog napona ispravljača i izlazne struje ispravljača. U trenutku $t = \alpha/\omega$, trenutna vrednost napona $u_d(t)$ jednaka je srednjoj vrednosti tog napona:

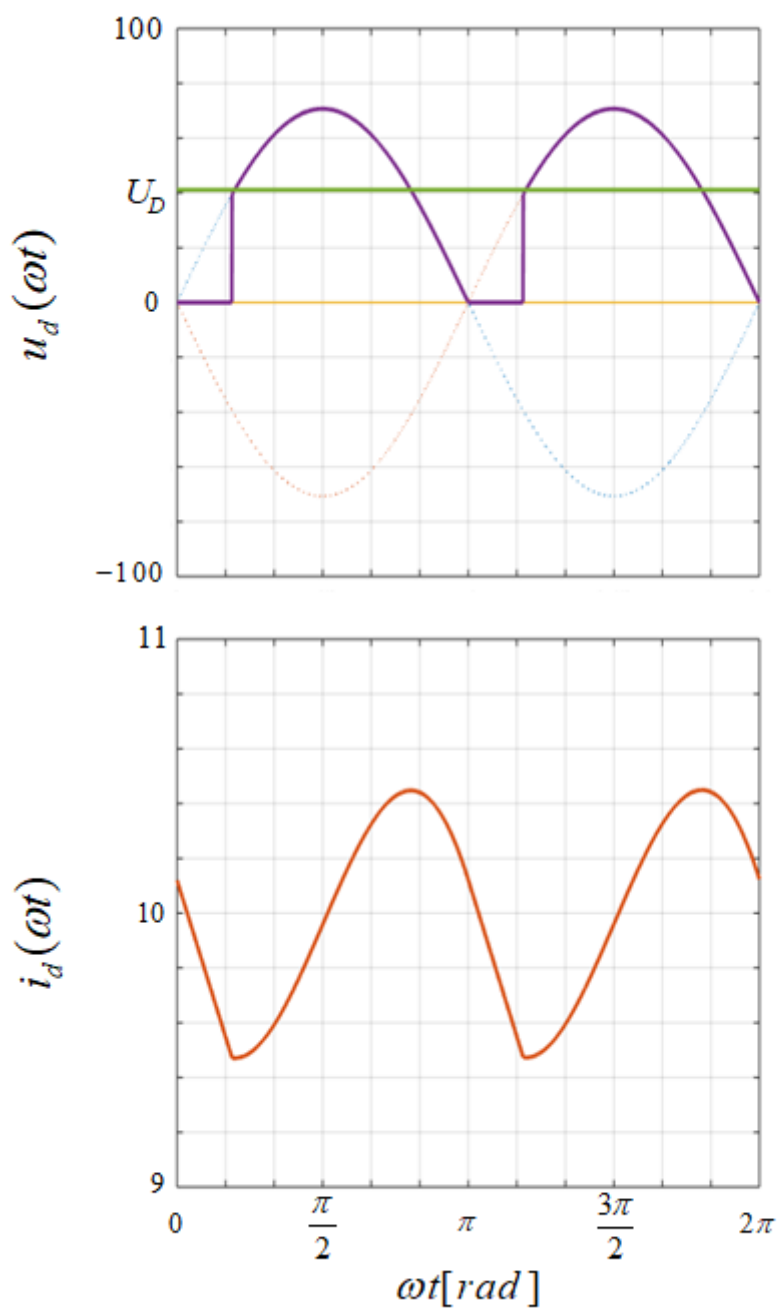
$$E\sqrt{2}\sin\alpha = \frac{E\sqrt{2}}{\pi}(1 + \cos\alpha). \quad (1.1)$$

Rešenje ove trigonometrijske jednačine koje će biti usvojeno jeste:

$$\alpha = 35.313^\circ, \quad (1.2)$$

pa je srednja vrednost izlaznog napona ispravljača jednaka:

$$U_d = U_B = 40.752 \text{ V}. \quad (1.3)$$

Slika 1.1

Napon na prigušnici L jednak je razlici napona u_d i U_B . U trenutku $t = \alpha/\omega$, struja prigušnice je minimalna, i sve dok je napon u_d veći od napona U_B , struja prigušnice

će rasti. U trenutku $t = \beta/\omega$, napon u_d postaje jednak naponu U_B , i u toj tački, struja prigušnice ima svoj maksimum. Ugao β je rešenje trigonometrijske jednačine:

$$U_B = E\sqrt{2} \sin \omega t, \quad (1.4)$$

koje je različito od α . Sledi:

$$\beta = 144.687^\circ. \quad (1.5)$$

Ripl struje prigušnice jednak je:

$$\Delta I_d = \frac{1}{\omega L} \int_{x=\alpha}^{\beta} (E\sqrt{2} \sin x - U_B) dx, \quad (1.6)$$

tj.:

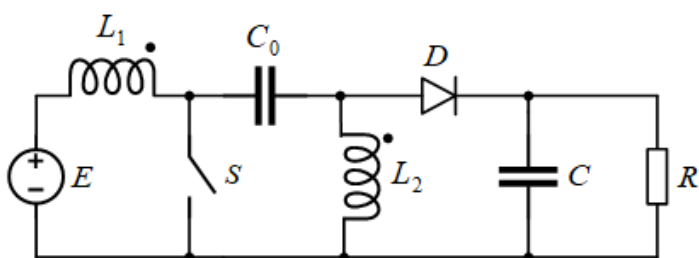
$$\Delta I_d = \frac{2E\sqrt{2} \cos \alpha - U_B(\beta - \alpha)}{\omega L}. \quad (1.7)$$

Iz uslova da je ripl struje prigušnice manji od 1 A, dobija se minimalna vrednost induktivnosti struje prigušnice L koja ispunjava taj uslov:

$$L_{min} = 0.12 \text{ H}. \quad (1.8)$$

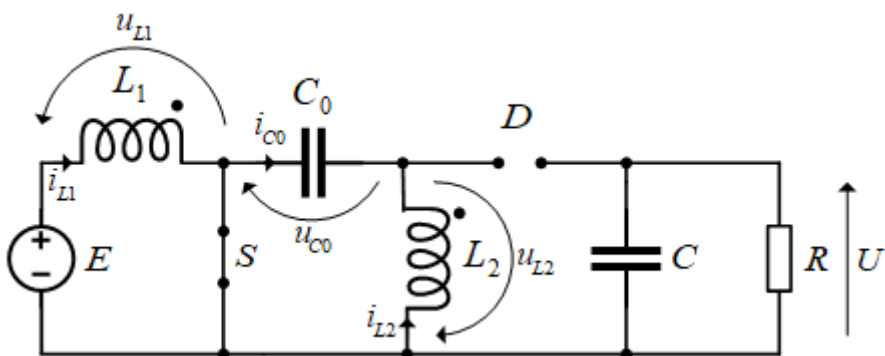
Ripl struje prigušnice je manji od srednje vrednosti struje prigušnice, pa je početna pretpostavka da je ta struja neprekidna tačna.

2. zadatak Kod SEPIC pretvarača (Slika 2.), prigušnice L_1 i L_2 su magnetski spregnute, i koeficijent te sprege iznosi $k = 0.9$. Njihove soptvene induktivnosti su međusobno jednake i iznose $L_1 = L_2 = 3.3$ mH. Da li pretvarač radi u prekidnom ili neprekidnom režimu? Ostali parametri: ulazni napon $E = 18$ V, *duty-cycle* $D = 0.4$, prekidačka frekvencija $f = 10$ kHz, otpornost opterećenja $R = 10$ Ω . Zanemariti valovitost napona na kondenzatorima C i C_0 .

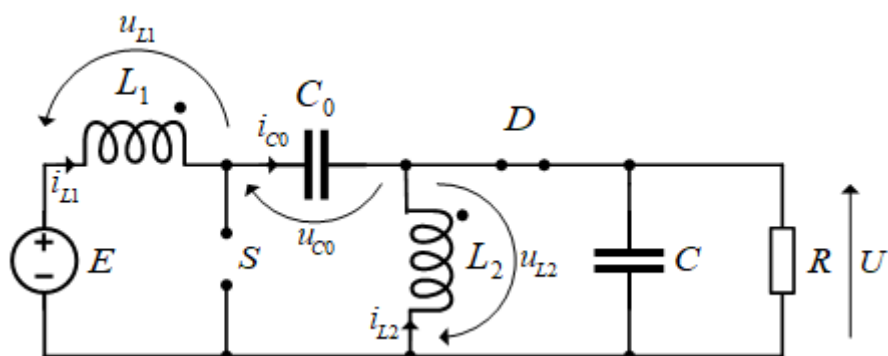

Slika 2

2. zadatak Najpre, neka se pretpostavi da čoper radi u neprekidnom režimu. Napon kondenzatora C_0 jednak je ulaznom naponu. Kada je prekidač S zatvoren (Slika 2.1), napon na prigušnicama L_1 i L_2 jednak je E , dok je struja kondenzatora C_0 jednaka negativnoj vrednosti struje prigušnice L_2 . Nakon otvaranja prekidača (Slika 2.2), naponi na prigušnicama jednaki su naponu $-U$, dok je struja kondenzatora jednaka struji prigušnice L_1 . Iz uslova da je u ustaljnom stanju, srednja vrednost napona prigušnice jednaka nuli, sledi:

Slika 2.1

Slika 2.2

$$ED = U(1 - D), \quad (2.1)$$

odnosno:

$$U = \frac{ED}{1 - D} = 12 \text{ V}. \quad (2.2)$$

Naponi na prigušnicama su dati sledećim izrazima:

$$u_{L1} = L_1 \frac{di_1}{dt} + L_m \frac{di'_2}{dt}, \quad (2.3)$$

$$u_{L2} = L_2 \frac{di_2}{dt} + L_m'' \frac{di''_1}{dt}. \quad (2.4)$$

Induktivnosti prigušnica su međusobno jednake, pa je njihov prenosni odnos $n = 1$. Kada se to uzme u obzir, izrazi (2.3) i (2.4) postaju:

$$u_{L1} = L_1 \frac{di_1}{dt} + L_m \frac{di_2}{dt}, \quad (2.5)$$

$$u_{L2} = L_1 \frac{di_2}{dt} + L_m \frac{di_1}{dt}. \quad (2.6)$$

Naponi u_{L1} i u_{L2} su jednaki, iz čega sledi:

$$L_1 \frac{d(i_1 - i_2)}{dt} = L_m \frac{d(i_1 - i_2)}{dt}. \quad (2.7)$$

Induktivnost magnećenja jednaka je:

$$L_m = kn\sqrt{L_1L_2} = kL_1 = 0.9L_1, \quad (2.8)$$

dakle, različita je od induktivnosti L_1 , pa je jedino rešenje jednačine (2.7):

$$\frac{d(i_1 - i_2)}{dt} = 0, \quad (2.9)$$

odnosno:

$$\frac{di_1}{dt} = \frac{di_2}{dt}. \quad (2.10)$$

Na osnovu izraza (2.5), (2.8) i (2.10), napon na prigušnici L_1 jednak je:

$$u_{L1} = 1.9L_1 \frac{di_1}{dt}. \quad (2.11)$$

Za interval vremena tokom kog je prekidač zatvoren ($0 \dots DT$), važi:

$$E = 1.9L_1 \frac{\Delta I_{L1}}{DT}. \quad (2.12)$$

Riplovi struja prigušnica L_1 i L_2 su jednaki, i iznose:

$$\Delta I_{L1} = \Delta I_{L2} = \frac{ED}{1.9L_1 f} = 0.115 \text{ A}. \quad (2.13)$$

Srednja struja prigušnice L_1 jednaka je srednjoj vrednosti ulazne struje. U ustaljenom stanju važi da je ulazna snaga jednaka izlaznoj snazi:

$$EI_{L1, sr} = \frac{U^2}{R}, \quad (2.14)$$

sledi:

$$I_{L1, sr} = \frac{U^2}{ER} = 0.8 \text{ A}. \quad (2.15)$$

Takođe u ustaljenom stanju, srednja vrednost struje prigušnice jednaka je nuli, iz čega

sledi:

$$I_{L2, sr} D = I_{L1, sr} (1 - D), \quad (2.16)$$

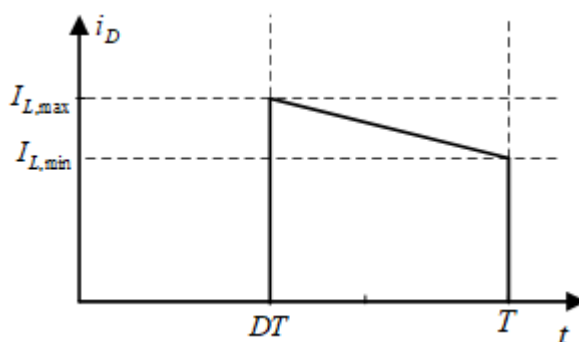
pa je srednja vrednost struje prigušnice L_2 jednaka:

$$I_{L2, sr} = I_{L1, sr} \frac{(1 - D)}{D} = 1.2 \text{ A}. \quad (2.17)$$

SEPIC pretvarač radi u neprekidnom režimu ukoliko struja diode ne padne na nulu tokom intervala ($DT \dots T$). Kako je tokom tog intervala struja diode jednaka sumi struja prigušnica L_1 i L_2 , potreban i dovoljan uslov neprekidnog režima jeste:

$$I_{L1, sr} + I_{L2, sr} \geq \frac{\Delta I_{L1} + \Delta I_{L2}}{2}, \quad (2.18)$$

što se zamenom brojnih vrednosti potvrđuje, pa čoper zaista radi u neprekidnom režimu.

Slika 2.3